

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**AntiLutherus Judoci Clichtouei Neoportuensis. Doctoris
Theologi, Academiae Parrhisie[n]sis**

Clicthove, Josse

[Köln], 1525

VD16 C 4189

Virginitatem alijs stipatam uirtutibus, mira excellentia effulgere:
eandemq[ue] nuptijs præsendam esse. XXIX

urn:nbn:de:hbz:466:1-36183

diunt & soluūt legē. ¶ Hæc pluribus differui, ut semel occlu-
dant ora eorū q̄ cōtēdūt legē de obseruādis ieiunijs, de cœliba-
tu sacerdotū, de cōtinētia religiosorū, & siles id genus, esse re-
scindendas, hæc solū ob causam, qm̄ q̄ plurimi (ut aiunt) inue-
niunt earū legū trāsgressores, & qbus illæ leges sunt in laqueū
pditionis & ruinæ. Verū q̄ futilis sit ea rō, iā plane cōstat ex p̄-
dictis, & id pariter est p̄spicuū, nō leges ipsas esse hoibus in la-
queū dānationis, ut obiectāt aduersarij, sed suapte natura ī sa-
lute. Improbos autē eorū affectus & prauas cupiditates, qbus
impellunt in illarū legū præuaricationē, esse ipsis trāsgressori-
bus in laqueū pditionis & ruinā. Proinde hm̄i trāsgressionis
culpā, nō legi esse imputādā q̄ eā uetat, sed puerilitati hūane &
prauitati mentis, q̄ obrudit & adegit hoīem in legis dissolu-
tionē. ¶ Demū si q̄ religiosam professi uitā, libidinibus inqui-
nēt, si uoluptatib⁹ defluāt, si diuitijs affluāt, & delictijs emolles-
cant, ut in p̄senti obiectione refert Lutherus, hæc oīa, particu-
laria & psonalia sunt uitia, nō ex ipsius religionis institutione
(q̄ sc̄ta est) pullulātia, sed ex prolapsione a recta monasticę re-
gulæ obseruatione. Huiusmodi igitur prolapsiones, reciden-
dæ sunt & extirpandæ ab ijs, qui auctoritatem exercendi illi-
us muneris gerunt, non autem ipse religionis status, qui rect⁹
est & honestus, probro dandus.

¶ Virginitatē alijs stipatā uirtutibus, mira excellētia ef-
fulgere, nuptijsq; præferendā esse. Cap. XXIX.

¶ Aeterū hoc in loco libri sui de uotis monasticis
deprimit pro uiribus excellētiā uirginitatis Lu-
therus, extenuatq; illius preciū & decus, cū ait. Eph. 4.
Nō uirgo aut castus, sed christianus saluabit. In
Ch̄o aut neq; masculus neq; fœcia, ita neq; uirgo
neq; uxor, & filia. Vna aut fides, unū baptisma, un⁹ dñs. Hęc
Lut. In qbus uerbis, bonorū operū tollit discretionē, & nupti-
as æquat uirginitati. Quinimo & opa bona reijcit, & solā fidē
astruit esse necessariā ad salutē, ut & sæpe alias, in eo quē im-
probamus libro, sine ordine uaria inculcās, & eadē itē atque
iterū supflue reperens. Et potissimū, cū uno in loco dicit. Pri-
mū nihil inter opa discernamus, æqualia sunt apud deū, & in
ee ter se,

Leges ec-
clesiasticas
& monasti-
cas, eē oīs
bus in salu-
tē, & nō in
laqucum.

LIBER TERTIVS.

- Rom. 12** ter se, q̄ magna & parua sunt apud nos. Ad mensurā fidei, dicit Paul⁹ ad Rom̄. xij. capite oia donari. Ille em̄ probat, nō q̄ plura & maiora fecerit, sed q̄ maiore fide & charitate fecerit.
- II.** Et paulo post. Nō em̄ q̄ opatus fuerit, sed q̄ crediderit, saluus erit. Hæc Lutherus. ¶ **V**erū ut his in cādidā uirginitatē oblationibus, a capitali & infensissimo illius hoste prodeūtib⁹ paucis r̄ndeamus, ingenue qdē fatendū est, solā uirginitatem nullis alijs comitatā uirtutibus, salutē æternā nemini collaturā, ut neq̄ aliā quācūq̄ uirtutē solitariā, quātūlibet excellētē. Necesse est em̄ ipsam uirginitatē, fidei p̄ dilectionē operanti, humilitatēq̄ & cæteris p̄claris uirtutibus esse cōiunctā, ut hominē reddat saluū deoq̄ gratū. Sed ubi ipsa pudicitia socias, & comites habuerit reliq̄s uirtutes, ad animæ decorē ac ornātū faciētes, haud dubiū est, eā attollere hoīem ad excellentius præmiū & quādā gloriæ eminentioris p̄rogatiuā, quā aureolā uocat supra nuptiarū cōditionē. ¶ **N**epe in Apocalypsi, sancti illi q̄ empti dicunt de terra primitiæ deo & agno, q̄ cum mulieribus nō sunt coingnati, sed permāserūt uirgines, describunt cātare cātīcū nouū añ thronū dei qd̄ nemo alius cantare p̄t, & sequi agnū quocunq̄ ierit. Quis hoc nō uidet, speciale quoddā & excellentius cæteris præmiū uirginibus designari.
- III.** ¶ **Q**uod & apte insinuat dñs p̄ **E**saia, cū promittit eunuchis spiritualibus se daturū locū in muris suis, & nomē melius præfilij & filiabus, nomē inq̄ sempiternū, qd̄ nō peribit. ¶ **R**ursum & **B.** Paulus uirginitatē cōmendās, p̄hibet uirginē cogitare q̄ dei sunt, & quō placeat deo. Nonne igil̄ ampliore præmio est remunerāda (ubi cætera oia nullā inter se hñt disparitatē) q̄ nupta, cogitās quæ mundi sunt, & quō placeat uiros.
- VI.** ¶ **N**onne & recta exposcit ratio, ubi acrius est certamē & clarior uictoria, insignius & magnificentius dari præmiū? **V**irginitas autē & difficilior habet certamē cōtra carnē & sanguinē, cui p̄petuo reluctat, & præclariorē de hoste refert uictoriā trophæūq̄ nobilior. Merito igil̄ & celebriorē digna est triumpho, & in atrijs coelestibus sublimiore munerāda præmio, q̄ castitas cōiugalis. ¶ **A**ccedit huic s̄n̄tē & **A**ugustin⁹, in libro de eccl̄iasticis dogmatib⁹ dicēs. **V**irginitas utroq̄ bono (nuptijs scz

tibus scilicet & continentia uiduali, de quibus antea contexit sermonem)
 precellior est, quia & naturam uincit & pugnam. Naturam, corporis inte-
 gritate, pugnam, castimoniam pace. Et paulo post in eodem libro.
 Sacrate uo uirginitati nuptias coequare, aut pro amore casti-
 gandi corporis, abstinentibus a uino uel carnibus nil credere meri-
 ti accrescere, non hoc christianum, sed Louiniani est. ¶ Idem etiam in epistola
 128. ait. Beatius est in carne imitari uitam angelorum, quam ex carne
 augere numerum mortaliu. Hanc est uberior, secundiorque felici-
 tas, non uentre grauescere, sed mente gradescere, non lassescere
 pectore, non uisceribus terram, sed ofonibus ccelum parturire. In
 quibus uerbis, priores & potiores uirginitati tribuit partes. Au-
 gustinus quam nuptiis, maioremque remunerationem & beatitudinis æ-
 ternæ sortem sublimiorem, ostendit uirginibus quam nuptis a deo desig-
 gnata. ¶ Rursus, in libro de continentia uiduali, idem puritatem uir-
 ginalē & uidualē continentiam conferens ad castitatem coniugalem, in-
 quit. In coniugali uinculo si pudicitia conseruatur, damnatio non time-
 rit. Sed in uirginali ac uiduali continentia, excellentia muneris ampli-
 oris expetit. Qua expetita & electa, & uoti debito oblata, iam
 non solum nuptias capessere, sed etiam si non nubant, nubere uelle, dan-
 nabile est. Hanc ibi. Quæ quidem uerba non modo uirginalē conti-
 nentiam nuptiis dignitate preferunt, uerum etiam asserunt neminem
 post oblatam uoto castitatem, & continentiam, posse contrahere aut
 uelle contrahere matrimonium. Quæ una assertio, ueritati maxi-
 me consona, sufficit ad elidendam fundam Davidicam Lutheri frontem
 referentis impiu Goliath, & toto circa presentem locum, molimine con-
 tendentis, religiosum post factam in ppatulo additionem uoti de ser-
 uanda perpetuo continentia, posse scedera conubialia inire. Sed hac
 in re, potius Augustinus quam Luthero credendum. ¶ Præterea B. patrum Am-
 brosius in epistola octogesimaprima, uirginitatem coniugio preferendam
 docens, inter cætera ait. Iure laudat bona uxor, sed melius pia
 uirgo preferat, dicente apostolo Qui iungit uirginem suam, bene facit, & qui non
 iungit melius facit. Hanc enim cogitat quæ dei sunt, illa, quæ mundi.
 Illa coniugalibus uinculis colligata est, hæc libera uinculorum, illa
 sub lege, ista sub gratia. Bonum coniugium, per quod inuenta est posteritas
 successiois humane, sed melius uirginitas, per quam regni cæle-
 stis hereditas acquisita, & cælestium meritorum reperta successio
 ce 2 Per mu

VIII.
idem.IX
idem.

I. Regū. 17

X
Ambrosius.
I. Cor. 7.

LIBER TERTIVS.

Per mulierē cura successit, p uirginē salus euenit. Deniq; speciale donū uirginitatis Ch̄s elegit, & integritatis munus exhibuit, atq; ipse representauit qd̄ elegit in matre. Hæc Ambrosius. In qbus, apte uirginitas nuptijs antefert. ¶ Sed qd̄ cōmendā dāe uirginitati, diutius immoror. Legat̄ totus primus liber B. Hieronymi in Iouinianū, adæquātē coniugio uirginitatē, & cōspiciat̄ ibidē confossus multis & sacra; litera; & authorū seculariū telis ipse Iouinianus. Cognoscei em̄ iisdē iaculis, in Iouiniano cōfixus Lutherus, eiusdē impietatis assertor atq; astipulator, & cādida itidē uirginitas, eiusdē libri lectione, deprehēdet̄ longo dignitatis interstitio, nuptias anteire, & in sublimiore p̄fectionis culmine q̄ cōiugiū, collocari. ¶ Proinde quis in Ch̄o neq; masculus neq; foemina discrimē habeat̄ & discerniculū, q̄tū ad salutis cōsequendā priuilegiū, qm̄ sine sexuū discretione, illa æque est oibus proposita, uirgo tñ & uxor, apud Ch̄m magno dispeſcunt̄ interuallo, qm̄ inter hæc duo, ingēs est merito; operūq; bono; diuerſitas, aliaq; & alia uitæ q̄litas & cōditio. Nō ergo recte Luther⁹ duo prima masculū & foeminā, ad duo secunda uirginē & uxore, in uerbis suis circa initiū huius capit̄ adductis, tanq̄ oīno inter se cōsimilia cōiunxit. Vna p̄terea est fides catholica & ch̄iana, ut phibet Paulus ad Ephesios scribens. Verū hæc opa bona nō excludit, sed suo cōcludit sinu & includit tanq̄ ad salutē necessaria, ut sine qbus ipsa fides, teste Iacobo, ociosa sit ac mortua, quē admodū latius in primi libri uicesimo septimo capite est discussum. Cū itaq; dñs n̄ apud Marcū dicit. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, de credēte & simul operāte (ut & in alijs euāgelij locis) locutus est. Qm̄ q̄ fidē habet opibus uacuā, p̄fecte & integre nō credit, quō credere debet, neq; apud deū habet de nūero credentiū, sed eorū, q̄ dicūt se nosse deū, factis aut̄ negāt, q̄uis Lutherus in uerbis suis credentē contra operātē distinguat, hunc scripturæ locū ex ultimo Marci capite depromptū p̄perā interpretās, ut pro more suo in cōpluribus alijs locis facere solet. ¶ Proinde de illorū uidei esse turba & cetera, de qbus scribit Clemēs papa (ut refert liber de rectorib; distinctione tricesima septima, cap. relatū) hoc modo.

XI
Hieron. in
Iouinianū

Gala. 3.

Ephe. 4.

Iacobi. 2.

Marci. 16.

Titum. 1.

XII
Clemens.

mō. Relatū nobis est, q̄ quidā in uestris partibus cōmorantes aduersant sacris doctrinis, & prout eis uideat, nō secundū traditionē patrū, sed iuxta suū sensum, docere uident. **V**erū attendere debuit Lutherus salutare illud documentū, q̄d protinus subnectit eodē in loco. Diligēter obseruādū est, ut lex dei cū legi, nō secundū propriā ingenij uirtutē uel intelligentiā legat uel doceat. Sūt em̄ mltā uerba in scripturis diuinis, q̄p̄nt trahi ad eū sensum, quē sibi unusquisq; sponte præsumpserit sed nō oportet. Nō em̄ sensum extrinsecus alienū & extraneū debetis q̄rere, ut q̄q; mō ip̄m ex scripturāz autoritate cōfitmetis, sed ex ipsis scripturis, sensum ueritatis capere oporet. Et ideo oportet scientiā ab eo discere scripturāz, q̄ eā a maioribus, secundū ueritatē sibi traditā seruat, ut & ipse possit eam quā recte susceperit, cōpetenter asserere. Hęc Clemēs. Quibus & ea r̄ndent, q̄ de sanctis **B**asilio & **G**regorio Nazianzeno, in monasterio simul diuersitatis, refert Eusebius in un. decim. mi libri historiae ecclesiasticae, cap. ix. De q̄bus, hęc ait. Ibi inquit, scilicet in cenobio, ad q̄d se contulerāt p̄ annos (ut aiūt) tredecim oibus Græcorū secularibus libris remotis, solis diuinæ scripturæ uoluminibus operā dabāt, earūq; intelligentiā nō ex propria p̄sumptione, sed ex maiorū scriptis & autoritate sequebant. q̄s & ipsos ex aplica successione, intelligendi regulā suscepisse cōstabat. Quorū p̄cipue in prophetas, cōmentarios discutientes, thesauros sapientiæ & scientiæ recōditos uasis fictilibus p̄quirebāt. Hęc ibi. Horū itaq; duorū illustriū uitōz exēplo edocti q̄ rectū exposcūt sacrarū literarū sensum, non eū ex propria animi inia, sed ex antiquorū patrū monumētis literarijs depromere debent, interrogareq; maiores ut enarent eis, neq; unq; uti pessimo (ut Hieronymus ait) magistro, p̄sumptione sua. Sed neq; illud prætereundū hic est, q̄d p̄ne calamū effugerat, Lutherū in uerbis suis circa huius capituli principium propositis, nequaquā fidelit̄ citare uerba **B**. Pauli ex duodecimo capite epl̄e ad Romanos. Nō em̄ dicit inibi Paulus, ad mensurā fidei oīa donari, quēadmodū hoc in loco adducit Lutherus, sed salubre documentū humilitatis & modestiæ seruādæ tradens, admonet omēs nō plus sapere debere q̄

ee 3 oporet.

Rom. jz

oportet sapere, sed sapere ad sobrietatē, & unicuique, sicut deus diuisit mensurā fidei. Quibus uerbis hortat Paulus, oēs debere ad mediocritatē quādā ea aggredi, tentare & agere, q̄ ad suum pertinent munus & officiū, secūdū distributionē gr̄e & donorum sibi a deo datorū. Supponit itaq̄ partitionē fidei & donorum dei factā esse cuique, secūdū certā aliquā mensurā, & scdm illā suadet B. Paulus esse operādū, exercendūque cuique suū officiū. Lutherus uero suis uerbis ex Paulo (ut ait) citatis, innuit fidē qdē preexistere in hoībus ex susceptione baptismi & doctrinæ christianæ, & scdm illius fidei mensurā, a deo dona distribui fidelibus. Qui etsi falsus nō esset, oīno tñ assensu uerborū B. Pauli alienus est & extraneus, qd̄ sufficit ad ostendendū, eū p̄perā ea uerba ascripsisse Paulo, & tanq̄ ab eo dicta citasse, q̄ tñ nō habet Paulus. ¶ At uero q̄ de bonorū operū oīm equalitate scdm dignitatē & gradū hic affert Lutherus, iā improbata sunt aliquātulū in decimosexto huius libri capite, ubi & eadē improba eius assertio, alijs uerbis & in alio libri sui de uotis monasticis loco exp̄ssa, adducit pariter & refellit. Qm̄ pro more suo sine certo ordine easdē sēpius inculcat snias, & sparsim in diuersis eiusdē libri locis eosdē disseminat errores, tanq̄ tetrū uirus. ¶ Ut si uno in loco lectorē nō capiāt aut cōtaminēt alio in loco eundē incautū intercipiāt & inquinēt. Quocirca necessariū fuit (ut trahentē sequeremur, & instaremus hosti) diuersis i locis eadē ferme repetere, q̄ ipse replicauerat. ¶ Porro nec indiscussum etiā p̄trāri debet id Lutheri uerbū, qd̄ in ipsius q̄q̄ uirginitatis extenuationē scribit in eo quē excutim⁹ libro. Debet uirgo (inqt) amplecti uirginitatē, nō q̄ p̄cepta, nō q̄ cōsulta, nō q̄ p̄ciosa & magna p̄ cæteris uirtutibus, sed q̄ ei sic uisum est uiuere, cū possit nubere, sicut alij uisum est agricolari. Hæc Lutherus. Sane nō est a q̄q̄ capessenda uirginitas, qm̄ sit p̄cepta, q̄ nullius euāgelij aut epl̄as applicaz locus habeat, p̄ceptā esse a deo uirginitatē. Veruntñ eadē merito est p̄sequēda, qm̄ cōsulta, & diuino aplicoq̄ consilio approbata atq̄ cōmēdata, & etiā qm̄ ipsa est p̄ciosa margarita, niueo cādore p̄fulgēs, eximiaq̄ p̄ cæteris, q̄ corpis cupiditates refrenā & cōpescūt, uirtutib⁹, q̄ itē angelicā & propemodū celestē

ccelestē reddat hois uitā in terris, atq; supnæ illius puritatis, q̄
 in ciuitate sc̄ta Hierusalē sine macula enitet, admodū æmulā
 Neq; ita deñcere animū, humiliq; deprimere debet uirgo, ut
 posthabitis tædis iugalibus hāc amplectat tā p̄clarā uirtutem
 eā tātūmodo ob caulaz, q̄ sic ei uisum est uiuere, cū possit nu
 bere. Abiecta certe est & frigida, hāc mētis cōsideratio in tā
 arduo ope, q̄ nullū sibi aliū p̄stituit finē ac scopū, q̄ q̄ sit pro
 rōne uolūtas. Altius attollere debet oculos humo gnōsa uir
 go, atq; defigere in ccelestia tabnacula, ubi Ch̄s uirginū sp̄s
 sus est in dextera dei sedēs, quē uelit in uirginali puritate imita
 ri, ubi & regina uirginū sacratissima dei m̄i & uirgo p̄petua,
 uirginali corona adornata refulget, quā apud se constituat in
 genua uirgo, in uitæ sc̄timonia pro uiribus cōsectari. Hos du
 os Ch̄s & sanctā eius matrē Mariā, habeat sui p̄positi duces
 in q̄s idē flexū figat mētis oculū, illisq; ut pro mō & captu suo
 in cādore uirginali assimulet, nuptias ualere sinat, uirginitatē
 q; capefat. Ad hęc, & hūc sibi linē inclyta uirgo p̄ponat, q̄
 re id uite gen̄ ceteris p̄ferat, ut hac uia fiat deo (q̄ oisctūs est,
 & sup̄ctūs) propingor, & p̄p̄modū deiformis euadat, qm̄
 ut inqt Sapiēs, Incorruptio facit eē proximū deo. Vt etiā hu
 ius mūdi solitudine reiecta, ipsi deo liberi seruiat, & sine im
 pedimēto seculi, itegri p̄stet obsequiū. Neq; q̄d de agricola
 tione adducit exēplū Luther⁹, huic loco cōueniēs est, q; hāc
 ad corpis usum p̄sertim attineat, & p̄sentis uite neēitate, non
 animū adornet, aut spiritualē pficiat uitā, quē admodū uirgi
 nitas. Quis & agriculturā nemo amplectat, hac solū rōne im
 pulsus, q̄ sibi uisum est & placitū, ita uiuere, sed ob alias rōna
 biles causas inductus & p̄suasus, ut hāc ceteris artib⁹ uiuēdiq;
 rōnibus p̄ferat, & eā potius q̄ aliā quāuis exerceat.

¶ Paupertatē monasticā, recte etiā deo p̄ uotū promitti,
 illāq; sufficiētiæ rez & abūdātiæ in tota monasterij com
 munitate, nequaquā repugnare. Cap. XXX

Ecimano Lutheri obiectio. Paupertas mona
 stica cōsistit in abdicatiōe usus, p̄priū rez tpali
 um, aut q̄ q̄s nullas res administrat & curat,
 & id, puerorum est & infantium, aut quia nihil
 propriū

Ob quē fit
 nē expeten
 da est uirga
 nitas

Sapien. 6